

Apostlagärningarna 21. Övers och komm: Bo Giertz

Apostlagärningarna Kapitel 21 Åter till Palestina (Apg 21:1–14)

Översättning

När vi väl slitit oss från dem och lagt ut seglade vi raka vägen till Kos och kom följande dag till Rodos och därifrån till Patara. Där fann vi ett skepp som skulle gå direkt till Syrien, och gick ombord och stack till sjöss. Vi siktade Cypren men lämnade det till vänster och seglade vidare mot Syrien. Så kom vi till Tyrus där skeppet skulle lossa sin last. Vi sökte upp lärjungarna och stannade hos dem i sju dagar. De talade med Paulus, drivna av Anden och bad honom inte resa upp till Jerusalem. Men när tiden sen var ute för oss bröt vi upp och vandrade i väg åtföljda av dem alla med kvinnor och barn ända utanför staden. Där knä vi på stranden och bad och tog så farväl av varandra. Vi gick ombord på skeppet och de vände hem till sitt. Som avslutning på sjöresan kom vi så från Tyrus till Ptolemais där vi hälsade på bröderna och stannade hos dem en dag. Nästa dag bröt vi upp och kom till Cesarea. Där tog vi in hos evangelisten Filippus, en av de sju och stannade hos honom. Han hade fyra ogifta döttrar med profetisk gåva. Medan vi nu bodde där i flera dagar kom det ned en profet från Judeen som hette Agabus. Han sökte upp oss och tog Paulus bälte och band sina fötter och händer och sade: Den man som detta bälte tillhör honom kommer judarna att binda på samma vis i Jerusalem och de kommer att utlämna honom åt hedningarna. När vi hörde det vädjade vi enträget till honom att inte resa upp till Jerusalem. Men han svarade: Varför skall ni gråta och göra mitt hjärta bedrövat? Själv är jag villig, inte bara att fångas utan också att dö för Herrens Jesu namn i Jerusalem. När han nu inte lät sig bevakas gav vi oss tillfreds och sade: Det får bli som Herren vill.

Kommentar

Till slut kom det ofrånkomliga avskedet nere i hamnen. Lukas antyder att det inte blev lätt. När man äntligen var ombord gick resan raskt undan. Första dagen länsade man för en frisk nordan – den vanliga sommarvinden i Egeiska havet – och kom ända till Kos. Nästa dag rundade man Mindre Asiens yttersta uddar i sydväst och fångade tydligen upp den västan som brukar dominera här. Man nådde Rodos. Legenden säger att man landade i Lindos på östra sidan, men det är högst osäkert. Lade man i land, så var det nog i staden Rudos på nordspetsen, i den utmärkta hamnen vid sundet mellan fastlandet och ön, där stora farleden gick fram. Sen fortsatte man till Pátara vid foten av Lykiens berg, som brukar skymta i diset rakt österut från Rodus. Den ”västliga” texten nämner också Myra, en ofta använd omlastningshamn ett stycke bortom Pátara. Det man sökte var ett större skepp, som kunde segla på öppna havet och gå direkt till någon av hamnarna i Syrien. Man fann det, gick ombord och kom – för första gången under resan – ut på ett hav där man inte längre hade landkänning. Men redan nästa dag bör man ha siktat Cypren föröver om babord. Man passerade söder om ön och hade den alltså ”till vänster” som Lukas säger; det fanns inget särskilt ord för ”babord” eller ”styrbord” i antiken. Så var man åter ute på öppna havet. Hade man god vind, bör man ha siktat Syriens kust på tredje eller fjärde dagen sen man lämnade Pátara.

Skeppet var destinerat till Tyrus. Resan hade tydligen gått så raskt att Paulus inte behövde skynda vidare söderut utan kunde vänta den vecka som det tog att lossa lasten. Under tiden sökte han upp de kristna i staden. Det är möjligt att han träffat dem redan för sju eller åtta år sedan, när han var på väg från Antiokia till Jerusalem, också den gången med en insamlad penninggåva. Kanske hade församlingen grundats redan av de kristna som måste fly under förföljelsen efter Stefanus död. I varje fall fanns också här en av de många församlingar, som vittnar om hur kristendomen hade utbredd sig också där vi aldrig hör talas om något organiserat missionsarbete. Vi möter också här den självklara samhörighet som utmärkte de kristna. Man var Guds husfolk och kände sig som en enda stor familj. Karismatikerna i kretsen profeterade om de faror som hotade Paulus i Jerusalem. Man bad honom inte resa dit. När han ändå bröt upp, följde honom hela Guds familj till hamnen, män, kvinnor och barn – barnen hörde med till Guds familj! och innan man skildes böjde man knä tillsammans och bad på sandstranden (det betyder ordet som Lukas använder).

Så seglade man söderut till Ptolemais, en dryg mil norr om våra dagars Haifa. Också där fanns det kristna, som man sökte upp. Här stannade man bara en dag och fortsatte sedan till fots. Nu var målet Cesarea, Judeens officiella huvudstad. Där tog man in hos Filippus, en av ledarna bland de judekristna. Lukas har redan förut haft mycket att berätta om honom. Kanske var det under detta uppehåll i Cesarea som han fick kunskap om det. Filippus var en av de sju som vi brukar kalla de första diakonerna. Här kallas han ”evangelist, alltså en kringresande evangelieförkunnare. Genom den benämningen kunde man skilja honom från aposteln Filippus. Vi har tidigare hört om hans verksamhet i Samarien och längs kusten. Nu bodde han tydligen i Cesarea. Vi får veta att han hade fyra döttrar som ägde profetians gåva. De var alla ogifta, troligen därför att de som många andra – bland dem Paulus själv – hade valt att leva i celibat för att helt kunna viga sitt liv åt Herren Kristus. Att de profeterade innebar att de, när Anden grep dem, kunde tala inspirerat, enligt Andens ingivelse. Det var inte detsamma som att predika eller undervisa. Man väntade inte att profeterna skulle ha något att säga annat än när Anden gav dem ett särskilt budskap. Att också kvinnor kunde profetera ser vi bl.a. av Pauli brev (1 Kor 11:5). De lärde har diskuterat, vilken anledning Lukas kan ha haft att nämna Filippus fyra döttrar. Det är nog förspild möda. Lukas berättar uppenbarligen egna reseminnen. Kanske använder han egna dagboksanteckningar. Därför kommer det med detaljer som fäst sig i hans minne. Notisen att Filippus hade fyra döttrar behöver inte ha någon djupare betydelse än upplysningen att Paulus stannade sju dagar i Tyrus.

Under vistelsen i Cesarea träffade Paulus en gammal bekant från Antiokia. Det var profeten Agabus, som den gången hade förutsagt den stora hungersnöden som inträffade i Klaudius dagar. Nu kom han åter ned från Judeen med en förutsägelse. Som de gamla profeterna illustrerade han den i handling. Han tog Paulus bälte och fjättrade sig själv och sade att detta var vad som väntade Paulus i Jerusalem. Hans förutsägelse påminde om det som Jesus sagt om sig själv, hur han skulle bli utlämnad åt hedningarna av sitt eget folk. Sådana olycksprofetior hade Paulus reskamrater nu hört på hela sin färd. Det var inte underligt

att de gjorde ett sista försök att få Paulus att inte bege sig rakt in i fiendens högkvarter. Men Paulus var obeveklig. Han visste vad han måste göra. Också Jesus hade gått upp till Jerusalem, driven av ett gudomligt ”måste”. Paulus betvivlade inte att det kunde gå som man sagt honom. Men det var nu en gång den väg som han måste gå. Han gick ”bunden av Anden”, som han sagt i Miletus, för att möta de faror som samme Ande vittnade om.

Hos moderförsamlingen i Jerusalem (Apg 21:15‐26)

Översättning

När de dagarna gått gjorde vi oss i ordning och reste upp till Jerusalem. Också några av lärjungarna i Cesarea kom med i vår följe och förde oss till Mnason från Cypern en lärjunge från den första tiden hos vilken vi skulle bo. När vi kom till Jerusalem tog bröderna emot oss med glädje. Nästa dag gick Paulus till Jakob i sällskap med oss och där samlades alla de äldste. När han häll på dem redogjorde han punkt för punkt för allt som Gud hade utfört bland hedningarna genom hans tjänst. De lyssnade och prisade Gud. Sen sade de till honom: Du ser broder hur många tusen judar det är som har kommit till tro och alla håller de sig noga till lagen. Nu har de hört sägas om dig att du lär alla de judar som bor bland hedningarna att avfalla från Moses och säger att de inte skall omskära sina barn och inte heller leva efter våra seder. Vad skall vi nu göra? Naturligtvis får de höra att du har kommit. Gör därför så som vi säger dig. Här har vi fyra män som har bundit sig genom ett löfte. Tag dem med dig och rena dem tillsammans med dem och betala för dem så att de kan raka sina huvuden. Då kommer alla att förstå att det som de hört om dig inte är sant utan att också du lever i lydighet för lagen. Men i fråga om de hedningar som har kommit till tro så har vi ju skrivit till dem och gett dem besked om att de skall avhålla sig från avgudaoffer och blod och kött av kvävda djur och otukt.

Då tog Paulus de fyra med sig och nästa dag renade han sig tillsammans med dem och gick sen till templet och lät kungöra för hur lång tid de helgat sig och när det skulle frambäras ett offer för var och en av dem.

Kommentar

Det måste ännu ha varit god tid kvar till pingst, eftersom resällskapet kunde dröja så länge i Cesarea. Men dagarna gick och till slut kom det nödvändiga uppbrottet. Man gjorde sig i ordning. Ordvalet hos Lukas kan betyda att man sadlade sina riddjur – hästar, mulor eller åsnor. Lukas ger oss inte många antydningar om hur Paulus färdades till lands. Oftast gick han nog till fots. Inte heller får vi veta, i vilken form han förde med sig alla de pengar som samlats in. Lukas nämner dem inte ens. Det är genom Pauli brev som vi vet att det rörde sig om en stor gåva och att det var därför de grekiska församlingarna hade sänt med egna representanter.

Också några kristna från Cesarea följde med. De skulle föra främlingarna till en viss Mnason. Enligt den ”västliga” texten tycks han ha bott i en by på vägen upp till Jerusalem. I så fall var det hos honom man övernattade. Men kanske var han en jerusalemit som hade möjlighet att härbärgera så många gäster. Han var en lärjunge från den första tiden, och Lukas bör kunna få upplysningar hos honom, som han kan ha använt i sin skildring av de första åren efter Jesu död.

Redan nästa dag gjorde man det officiella besöket hos Jakob, där alla de ”äldste” – presbytererna – hade samlats. När Paulus deltog i det stora ”apostlakonsiliet” – åtta år tidigare eller däromkring hade apostlarna varit de självklara ledarna. Nu hör vi inte talas om dem. Petrus var troligen i Rom, de andra var döda eller hade skingrats, verksamma var på sitt håll. Att vi vet så litet om dem är en av de stora luckorna i vår kunskap om urkristendomen, en lucka som har fyllts av senare traditioner där det är svårt att säga vad som kan vara en historisk kärna i all legendbildningen. Nu var Jakob, Jesu egen bror, den självklare ledaren.

Paulus började – liksom vid apostlakonsiliet – med en utförlig redogörelse för allt som skett bland hedningarna och hans ord mottogs liksom den gången med glädje och tacksamhet. Men så kom man till den känsliga punkten. Den gången hade man enats om att inte tvinga hedningarna att bli judar. Men att judarna fick fortsätta att leva enligt judisk sed hade ansetts självklart. Nu hade det påståtts att Paulus överallt propagerade mot den judiska livsföringen bland sina landsmän. Man hade klart för sig att det var förtal, men frågan var hur man skulle få de judekristna att förstå det. Man kunde hänvisa till att det nu fanns ”många tusen” judekristna. (Det står egentligen ”många myriader”, alltså tiotusental, men det ordet brukade användas om stora obestämda tal.) Alla höll de på lagen. Det gällde att visa dem, att Paulus respekterade deras tro. Därför kom man med ett förslag. Det fanns just nu i församlingen fyra män som avlagt ett löfte, tydligen ett sådant nasirlöfte, som lagen talade om och som Paulus själv hade avlagt i Korint. Det gällde för en tid av minst trettio dagar. När tiden var ute skulle det frambäras offer för dem, två lamm och en bagge för var och en, utom en del andra gåvor. Nu föreslog man att Paulus skulle förena sig med dem, låta sig renas i samma ceremoni som dessa fyra – vilket ur judisk synpunkt kunde vara motiverat, så mycket kultisk orenhet som han ofrivilligt kunde ha ådragit sig på resan – och dessutom betala alla kostnaderna för deras offer. På så sätt skulle alla se, att han inte föraktade god judisk sed utan själv kunde gå in under den – enligt den regel som han själv ställt upp, att vara ”för judarna som en jude” (1 Kor 9:20).

Paulus gick med på förslaget. Redan nästa dag genomgick han de föreskrivna reningsriterna och gick så upp till templet och lät kungöra när de föreskrivna offren skulle förrättas. Att det var fråga om sju dagar framgår av fortsättningen. Det var den vanliga tiden för det slag av rening, som Paulus själv genomgick. Den reningen var nödvändig om han skulle kunna påta sig att svara för de offer, varmed de fyra männen skulle avsluta sin nasirtid.

Paulus visade alltså, att han inte ville få sina judiska landsmän att förakta lagen. I deras krets var han fullt villig att leva efter judisk sed. Han hade ju också ombesörjt, att Timoteus blev omskuren, så att han skulle kunna vara en jude bland judar. Men för de hednakristna gällde andra regler, de som bestämts vid apostlakonsiliet. Och det hade Jakob uttryckligen bekräftat vid deras samtal. Så hade man gått varandra till mötes. De inre problemen såg ut att lösas sig. Men de yttre återstod.

Tumultet i templet (Apg 21:27‐40)

Översättning

När de sju dagarna så när gått till ända fick judarna från Asien se honom i templet. De hetsade upp allt folket och tog fast honom och skrek: Hjälp oss israeliter! Här har ni den man som bland alla människor överallt i världen predikar mot vårt folk och lagen och detta tempel. Nu har han till och med tagit med sig greker in i templet och orenat denna heliga plats. De hade nämligen tidigare sett efesiern Trofimus i sällskap med honom ute i staden och nu trodde de att Paulus tagit honom med sig in i templet. Så kom hela staden i rörelse folk strömmade till de grep Paulus och släpade ut honom ur templet och i samma stund stängdes portarna. När de nu höll på att slå ihjäl honom kom det rapport upp till garnisonens kommandant att hela Jerusalem var i uppror. Genast tog han manskap och befäl med sig och störtade ned mot dem. När de fick se kommandanten och soldaterna slutade de att slå Paulus. Översten gick då fram och lät arrestera honom och befallde att han skulle beläggas med dubbla handbojor. Sen frågade han vem han var och vad han gjort. I massan skrek nu den ene ett och den andre något annat och när kommandanten inte kunde få något klart besked mitt i oväsendet befallde han att Paulus skulle föras in i kasernen. När han kom fram till trappan fick han lov att bäras av soldaterna därför att folket pressade på så våldsamt. Hela massan följde efter och skrek: Slå ihjäl honom! Just som han skulle föras in i kasernen sade Paulus till kommandanten: Får jag säga något till dig? Han svarade: Kan du grekiska? Är du då inte den där egyptiern, som för en tid sen gjorde uppror och tog med sig de fyra tusen dolkmännen ut i öknen? Paulus svarade: Nej jag är jude från Tarsus en välkänd stad i Cilicien där jag är medborgare. Och nu har jag en anhållan: Låt mig få tala till folket.

Det tillät han och Paulus ställde sig på trappan och gav folket ett tecken med handen. Det blev mycket tyst och han började tala till dem på deras eget språk.

Kommentar

Till reningsriterna hörde besök i templet på tredje och sjunde dagen. Det kan ha varit på sjunde dagen som Paulus blev igenkänd av några judar från provinsen Asien. Det är också möjligt att han var dag gick upp till templet, så som apostlarna brukade göra. De judar som fick syn på honom kan ha hört till hans gamla antagonister från Efesus. De slog genast larm. De ropade på hjälp som om det gällt att ta fast en tjuv. De förklarade att det gällde en folkets fiende av värsta sorten. De anklagade honom för att avsiktligt ha orenat templet genom att föra in greker där – en fruktansvärd anklagelse, eftersom en sådan förorening skulle ha äventyrat hela tempeltjänsten och krävt drastiska reningsprocedurer. Lukas säger generöst att anklagelsen inte behöver ha varit en medveten lögn. Man hade ju sett Paulus i sällskap med efesiern Trofimus ute på staden. Även de som inte var judar hade rätt att komma in på den yttre förgården, den som omgav själva tempelbyggnaden och i sin tur omgavs av mäktiga pelarhallar. Den delades i en yttre och en inre del av en barriär med tolv grindar. Vid dem satt det anslag – av vilka ett är återfunnet – som varnade var och en som inte var jude att gå innanför barriären. Anslaget slutade: Den som grips (innanför stängslet) är själv skuld till det som blir följden: döden.

Man kan alltså förstå förbittringen bland judarna. Någon grek syntes inte till, men missdådaren som påstods ha smuglat in dem och som dessutom var en notorisk förrädare kunde förtjäna samma straff. Det blev ett våldsamt tumult. Skriken måste ha hörts i staden utanför tempelområdet, eftersom folk strömmade till för att se vad som hänt. Inne i helgedomen kunde man inte dräpa någon. Alltså släpade man ut Paulus – troligen genom den pampiga Nikanorporten i öster. När den uppretade massan strömmat ut, passade tempelvakten genast på att stänga de tunga bronsportarna. Vi kan utgå ifrån att Paulus stretade emot. Kanske hade han också några följeslagare till hjälp. Men man hamnade givetvis till slut utanför barriären.

Paulus skulle ha varit förlorad om inte de romerska vaktposterna varit så påpassliga. Vid nordändan av tempelplatsen, i det nordvästra hörnet, reste sig borgen Antonia. Herodes den store hade en gång byggt den för att ha någonstans att fly, om Jerusalem råkade i uppror. Romarna hade här den fasta punkten, varifrån de kunde behärska staden, och här låg alltid en garnison förlagd. Vid de stora högtiderna brukade den förstärkas och nu vid pingstfesten låg besättningen i beredskap. Från tornen höll man tempelplatsen under stadig uppsikt. När tumultet på de inre förgårdarna började, hördes det upp till borgen, och när så massan välldes ut genom porten och folk rusade till från alla håll, alarmerade man kommandanten. Lukas ger honom titeln killark, romarna skulle ha kallat honom militärtribun (tribunus militum). Han förde befäl över en kohort på kanske tusen man. Han grep nu ögonblickligen in. Från borgen Antonia som Lukas kallar för ”kasernen” – ledde två trappor ned till tempelplatsen, och det tog inte många sekunder för truppen att nå fram till den upphetsade massan. Man slutade att slå Paulus och makade sig undan. Paulus blev omedelbart arresterad och belagd med ”dubbla handbojor”, troligen så att han länkades ihop med en soldat på var sida (så som Petrus en gång hade fått sova i fångelset). Sin plikt likmätigt försökte kommandanten få reda på vad som höll på att hända, men judarna kunde inte gärna förklara honom vad som var den verkliga orsaken. Slutet blev att han tog fången med sig tillbaka till kasernen. Men nu hade massan samlat sig igen och pressade på under hätska rop. De riktade sig mot fången och inte mot romarna, och kommandanten ville undvika blodsutgjutelse. Truppen – som bildade en mur av sköldar – trycktes samman och man fick lyfta fången och bära honom på sina axlar. I denna villervalla tycks Paulus ha kommit i närheten av kommandanten och bad – ytterst respektfullt – att få säga något. Kommandanten blev häpen över hans goda grekiska. Han hade hållit honom för en efterspanad egyptier, som försökt göra uppror och sen försvunnit i öknen. Även Josefus berättar om den mannen. Det var någon gång kring år 54 – i så fall tre år före dessa händelser – som han satte sig spetsen för en liten armé av fanatiska nationalister. Romarna kallade dem ”sikarier” (dolkmän), därför att de brukade sticka ned misshagliga människor i trängseln på gatorna. Josefus påstår att det var 30 000 som följde egyptiern ut till Oljeberget. Den siffra som Lukas här ger oss är troligare. Romarna angrep dem, dödade 400, tog 200 till fånga och skingrade resten.

Paulus fick tillfälle att säga vem han var och frågade om han kunde få tala till folket. Kommandanten medgav det – underligt nog. Kanske hoppades han få klarhet i denna besynnerliga historia. Kanske ville han se om det gick att lugna ner

massan. Han var ansvarig för ordningen, läget hade sina risker så full som staden var av pilgrimer. Gick det att återställa lugnet i godo, så var det bättre än att behöva ta till hårdhandskarna.

Paulus fick alltså tala. Trappan upp till Antonia gav honom en naturlig talarstol. Han lyfte handen och gav det vanliga tecknet, och det blev verkligen tyst nere på tempelplatsen. Ännu tystare blev det när han tilltalade sina landsmän på deras eget språk. Lukas säger ”på hebreiskt tungomål”. I själva verket talade Paulus arameiska, men för greker och romare var det samma sak. För judarna var det en överraskning som väckte deras intresse. För kommandanten var det kanske en besvikelse. Någon klarhet om vad saken gällde kunde han inte hoppas på.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,
All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt

Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Apostlagärningarna